†KAPEL I SOLBJERG

TISET SOGN

Fundamenterne til en kirke eller et kapel med middelalderlige grave blev 1907[1] fremdraget i Solbjerg gamle landsby (matr.nr. 8d), på marken nær søbredden og tæt ved tomten af en af byens forsvundne gårde. Kirken er sandsynligvis nedlagt allerede i middelalderen; den nævnes ikke i de skriftlige kilder,[2] men optrådte i den mundtlige tradition endnu ved midten af 1800'rne,[3] da man berettede om opgravede stumper af ligkister og fundet af sønderbrudte ligsten; i gården Kjergård, opfattet som Kirkegård, gemtes efter sigende en døbefont[4] og en lås, som skulle have hørt til kirken. - Ifølge et folk*esagn*[5] skulle kirken være sunket i søen under en messe på grund af præstens ugudelighed; i stille vejr kunne man se murene, og her fandtes også en skat i en jernbeslået kiste.

Kirketomten opdagedes 1907, da der blev fjernet en del store kampesten, men en egentlig udgravning udførtes først 1931.[3] Man fandt da det nederste af et kampestensfundament (ca. 1,2 m bredt) til en rektangulær, øst-vestvendt *bygning,* ca. 9,2x6,8 m udvendig målt, der opfattedes som »en lille, romansk kirkes skib« uden kor; i vest fortsatte det søndre og nordre fundament endnu en halv meter fra vestmuren. I fylden var der frådsten og stumper af tegl; 1907 var der endnu bevaret et enkelt (fundament?)skifte af kampesten, lagt i kalk. Det kan således ikke endelig afgøres, af hvilke materialer kirken var opført, eller om granitkvadrene i Tiset kirkes våbenhus og tårn kan stamme herfra (jfr. s. 2239).

1907[1] og igen 1931[3] påtraf man inden for fundamenterne to murede, *romanske grave,* den ene muret af frådsten og kamp, den anden af munkesten; begge havde hovedkammer i vest og smalnede til i øst. Under eller ved siden af fundamenterne fandtes 1931 yderligere seks jordfæstegrave; ét af ligene var nedlagt med en jernkniv, hvoraf man sluttede, at kirken var opført på en gravplads fra jernalderen.[6]

Kirketomten, der ligger på en åben mark, afgiver ingen spor i terrænet, hvorfor det ikke er muligt at bestemme dens nøjagtige placering.[7]

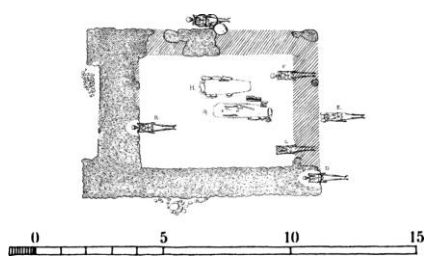

Fig. 1. Plan 1:300 af den udgravede kirketomt. Målt og tegnet af Th. Rasmussen 1931. Solbjerg og omegns lokalhistoriske arkiv. - *Plan 1:300 of the excavated church site.*

[1] Indb. til NM 14. dec. 1907 ved Peter Holm, Århus Museum. - Sml. også Gerda Reppke: Træk af Solbjergs historie, i ØJyHjemst, XXX, 1965, s. 81.

[2] Stednavnet Solbjerg nævnes dog først 1610 (sml. DaStedn. s. 60), hvorfor identifikationen er usikker. Det er betegnende, at kirken ikke er anført i reformationstidens kirkelister, sml. f.eks. Høver †kirke, s. 2086.

[3] Ejler Haugsted: En Kirketomt og en Jærnalders Gravplads i Solbjerg, Tiset Sogn, i ArbÅrhSt. 1933, s. 188-97.

[4] 1907 berettede beboerne til Peter Holm om et dåbsfad(?), der skulle være fundet på marken nær Kjergård, men solgt til en opkøber nogle år forinden. Efter beskrivelsen af fadet: et relief af en hjort omgivet af egeblade og agern på randen, kan fadet måske stamme fra 1500'rnes sidste halvdel og har altså næppe hørt til kirken; muligt har det været i verdslig brug, eller det kan være bortkommet fra en anden kirke.

[5] Tang Kristensen: Danske Sagn III, nr. 144.

[6] Det er dog betegnende, at alle skeletter lå udstrakte og orienteret øst-vest på kristen vis.

[7] Indb. til NM1967 ved Hans Stiesdal.

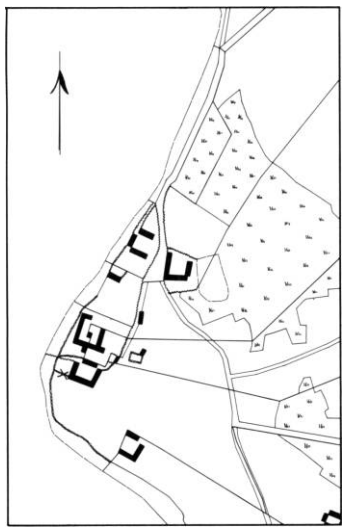

Fig. 2. Solbjerg 1:10000. Målt 1778, kopieret 1859. X angiver kirketomtens beliggenhed. - *Map of the village 1778. X indicates site of the demolished chapel.*